

Göteborgs Stads anvisning för utökad timplan i grundskola

Reglerande styrande dokument

Policy
Riktlinje
Regel
► **Anvisning**
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Beslutad av:
Avdelningschef
Utbildningsavdelningen

Gäller för:
Grundskoleförvaltningen

Diarienummer:
N609-0460/20

**Datum och paragraf för
beslutet:**
27 mars 2025

Dokumentsort:
Anvisning

Giltighetstid:
Från och med augusti 2025
och tills vidare

Senast reviderad:
2025-03-27

Dokumentansvarig:
Wenche Pålsson

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna anvisning	3
Vem omfattas av anvisningen	4
Bakgrund	4
Koppling till andra styrande dokument	4
Anvisning	5
Beslut om utökad tid	5
Prioritering av årskurser	6
Organisering av undervisning	6
Urval av undervisningsämnen	7
Undervisningskvalitet	7
Mellanmål	7
Läxhjälp	7
Modersmålsundervisning	8
Uppföljning	8
Finansiering och beräkningsgrunder	8
Redovisning	9

Inledning

Syftet med denna anvisning

Avsikten med denna anvisning är att ge en tydlig vägledning till rektorer, schemaläggare och ansvariga lärare som arbetar med utökad timplan för grundskola och anpassad grundskola i årskurs 1-6. Vägledningen omfattar villkor som skolan måste följa för att erhålla statsbidrag för de extra kostnader som insatsen innebär.

Syftet med anvisningen är också att ge stöd åt ansvariga beslutsfattare i grundskoleförvaltningen vad gäller att besluta om statsbidrag ska utgå till en skolenhet för att bedriva utökad tid.

Vem omfattas av anvisningen

Denna anvisning riktar sig till rektorer, schemaläggare och ansvariga lärare och övrig personal som arbetar med utökad timplan i grundskola och anpassad grundskola i årskurs 1-6. Den riktar sig också till ansvariga tjänstemän och beslutsfattare på förvaltningsnivå.

Bakgrund

Utökad timplan har bedrivits på mellanstadiet inom några skolor sedan läsåret 20/21. Satsningen initierades i samband med avvecklandet av den öppna fritidsverksamhet som bedrevs tidigare på vissa håll i staden. Utökad timplan i reella timplanebundna ämnen avsågs vara en av flera kompensatoriska insatser. Den skulle delvis ersätta den öppna fritidsverksamheten i skolor där måluppfyllelsen är lägre och där vettiga fritidssysselsättningar för elever i mellanstadiet inte förekommer i tillräcklig utsträckning.

Grundskoleförvaltningen uppmärksammade våren 2023 ett behov av att se över organiseringen av simundervisning för elever i skolor med höga socioekonomiska index. Alltför många elever klarar inte kunskapskravet i idrott och hälsa, varken i årskurs sex eller årskurs nio, och simundervisningen har hittills i många fall organiserats på tid som krockar med undervisning i andra ämnen. Därav har möjligheten till utökad timplan breddats till att också omfatta lågstadiet, för att exempelvis kunna ägnas just åt tidigare och mer omfattande simundervisning för aktuella elever.

Koppling till andra styrande dokument

Utökad timplan reglerades ursprungligen av grundskolenämnden i nämndens egen handlingsplan för meningsfull fritid som gällde för åren 2021-2022. Efter att planen följts upp och avslutats regleras insatsen istället till viss del i Göteborgs Stads plan för att få bort socialt utsatta områden, beslutad av Kommunfullmäktige i oktober 2023 den 12 oktober 2023.

Styrande dokument	Koppling till denna anvisning
Göteborgs Stads handlingsplan för att inga områden ska vara särskilt utsatta 2025, Kommunfullmäktige	Planen reglerar bland annat att utökad timplan ska bedrivas i årskurs fyra och fem. Satsningen ska utökas och omfatta fler skolor med höga socioekonomiska index 2025.
Grundskolenämndens anvisning för simundervisning	Anvisningen reglerar bland annat att simundervisning ska prioriteras för elever i skolor med höga socioekonomiska index och i så tidig ålder som möjligt. Elever i

	F-3 undervisas i första hand av förvaltningens egna simlärare.
Grundskolenämndens verksamhetsplan 2024	Inom ramen för förstärkningsområdet <i>Ökad likvärdighet</i> ska nämnden rikta insatser till skolor i socialt utsatta områden.

Anvisning

Utökad timplan är förbehållet skolenheter med höga socioekonomiska index utifrån nämndens riktade insatser. Den kompensatoriska resursförstärkning som satsningen innebär ska gå till de elever som har störst behov av ytterligare undervisning. Detta handlar oftast om språkstärkande insatser (svenska eller svenska som andraspråk), simundervisning (idrott och hälsa) och begreppsbildning inom matematik.

Anvisningen utgår från skollagen och tolkningar av dessa, men också förvaltningens egna bedömningar och erfarenheter av hur utökad timplan ger bäst effekt för elevers lärande.

Rektor ansvarar för utforma och organisera insatsen utifrån vad som bäst gynnar elevernas kunskapsutveckling och i enlighet med denna anvisning.

Utbildningsavdelningen håller ihop arbetet med utökad tid på förvaltningsnivå.

Satsningen byggs underifrån, det vill säga på rektors initiativ, så att skolan själv har rådighet över organisering, schemaläggning och koppling till det systematiska kvalitetsarbetet utifrån en tanke om lokal anpassning. Grundskoleförvaltningens erfarenhet av utökad timplan på mellanstadiet är att den fungerar bäst på skolor där den kan förstärka en redan välfungerande undervisning. Skolor som har omfattande problem med otrygghet, personalomsättning eller dålig studiero gör ofta eleverna trötta på eftermiddagarna vilket gör långa skoldagar mindre effektiva. I dessa skolor gör andra insatser större nytta för att komma till rätta med undervisningssituationen och i förlängningen elevernas måluppfyllelse.

Beslut om utökad tid

För att en skolenhet ska beviljas bedriva utökad timplan krävs ett formellt beslut av avdelningschef Utbildning av juridiska skäl. Ett delegationsbeslut skrivs fram med stöd av gällande delegationsordning.

Statsbidrag är som regel en förutsättning för att en skola ska kunna finansiera den utökade tiden. En skola som är intresserad av att bedriva utökad timplan behöver därför beskriva organiseringen av sitt tänkta arbete med utgångspunkt i sitt systematiska kvalitetsarbete i en ansökan. Ansökan ska också beskriva hur denna anvisnings villkor tas omhand och säkerställs. Ansökan hanteras sedan av beredningsgruppen för extern finansiering där ett beslut om statsbidrag fattas på delegation av ansvarig tjänsteperson.

Prioritering av årskurser

Utökad timplan kan tillämpas i låg- och mellanstadiet, det vill säga i årskurserna 1-6.

Kommunfullmäktiges plan för att inga områden ska vara särskilt utsatta reglerar att årskurs fyra och fem ska prioriteras för utökad timplan. Även skolenhetens övriga årskurser i låg- och mellanstadiet kan omfattas om rektor bedömer det lämpligt och om villkor i denna anvisning uppfylls i övrigt. Statsbidrag utgår i så fall också.

Om utökad timplan införs i syfte att förbättra elevernas simfärdigheter inom ramen för idrott och hälsa, ska yngre elever prioriteras tidigt i skolgången, det vill säga redan i årskurs ett. (Se separat anvisning om simundervisning.) En ytterligare förutsättning för att statsbidrag ska utgå är att skolan planerar insatsen utifrån en regelbundenhet så att uppnådda simfärdigheter också kan bibehållas över tid. Många av de aktuella eleverna har inte möjlighet att vistas i vatten eller simträna på fritiden. Detta innebär att elever måste fortsätta erbjudas vattenvana och simträning regelbundet under hela låg- och mellanstadiet, även när de uppnått simkunnighet, eftersom färdigheterna annars riskerar att tappas. Efter den initiala intensiva fasen där utökad tid schemaläggs behöver alltså skolan organisera för en kontinuerlig färdighetsträning i vatten, omfattande minst tre gånger per läsår under hela låg- och mellanstadiet. Detta ska finnas med i planeringen redan från start och organiseras inom ramen för undervisningen i idrott- och hälsa.

Organisering av undervisning

Enligt skollagen får den obligatoriska verksamheten inte överstiga åtta klocktimmar per dag, och får inte förläggas till helger.¹ Skoldagen kan med andra ord förläggas någon gång mellan klockan 8:00 – 16:00, måndag till och med fredag. Den utökade timplanen blir obligatorisk för alla elever, och eleverna omfattas då av skolplikt.²

Erfarenheten hos de skolor som hittills deltagit i utökad timplan visar att skolan behöver ha ett helhetstänk kring den utökade tiden, så att den blir en naturlig del av skoldagen med ordinarie lärare. Att exempelvis konsekvent förlägga den extra tiden sist på dagen med en lärare som eleverna inte känner, har visat sig leda till att tiden inte blir ändamålsenlig då eleverna inte tar den på lika stort allvar som övrig undervisningstid. Goda exempel finns i förvaltningen där skolor istället förlagt den extra undervisningstiden som en given del av skoldagen och som hänger ihop med det valda ämnet i övrigt. Skolans schemaläggare har därmed en nyckelfunktion i planeringen inför det kommande läsåret och behöver involveras i arbetet från start.

Den utökade timplanen omfattar i mellanstadiet minst tre timmar per vecka per deltagande årskurs. För lågstadieelever som simtränar på utökad tid kan omfattningen av den utökade tiden variera, under förutsättning att samtliga ämnen i timplanen värnas.

¹ Skollagen 7 kap 17 §

² Skolverkets upplysningstjänst, januari 2020, samt enligt bedömning av grundskoleförvaltningens jurist, januari 2020

Urval av undervisningsämnen

Elevernas generella undervisningsbehov ska styra insatsen utformat som undervisning i valda skolämnen. Det generella undervisningsbehovet kan utläsas exempelvis i lässcreeningar, uppnådda kunskapskrav i årskurs tre, betyg i årskurs sex, resultat på nationella prov och andra utvärderingar inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Om det finns elever på enheten som inte kan simma kan delar av den utökade tiden förläggas i ämnet idrott och hälsa. Övriga elever (som alltså kan simma) undervisas då i andra delar inom ämnet idrott och hälsa eller i andra ämnen som de har behov av. Den utökade timplanen kan också användas till regelbunden simträning för samtliga elever för att underhålla befintliga färdigheter. Övrig tid för logistik i anslutning till simundervisningen räknas in i den utökade timplanen. Genom utökad timplan kan således simundervisning adderas till elevernas skoldag utan att andra ämnen påverkas. Den utökade tiden kan förläggas när som helst under skoldagen och därmed anpassas utifrån anvisade tider i simhallen under dagen och skolans övriga schemaläggning.

Undervisningskvalitet

Undervisningen inom ramen för den utökade timplanen ska hålla samma höga kvalitet som övrig undervisning och i övrigt följa gällande lagar och regler. Detta innebär bland annat att undervisningens form och innehåll ska utgå från en analys av elevernas behov, och förstärka och fördjupa träningen inom de moment som eleverna uppvisar brister inom. Om eleverna exempelvis uppvisar bristande ordförståelse kan riktad lästräning och bokprat utformas inom ämnet svenska eller svenska som andraspråk.

Undervisningen i såväl den timplanebundna tiden i ämnet som den utökade tiden ska betraktas som en helhet och hänga ihop.

Ett grundläggande kriterium för att uppnå undervisningskvalitet är fullgod lärarbehörighet i de ämnen som undervisningstiden utökas i, det vill säga inte bara för den utökade tiden utan för ämnet som helhet.

Att undervisningen håller en fullgod kvalitet är ett avgörande kriterium för att utökad timplan ska vara meningsfull och ge effekter på elevernas lärande. Att utöka tiden i ett ämne där undervisningen har brister tröttnar snarare ut eleverna än stärker dem i lärandet. Skolledare behöver kontinuerligt värdera undervisningskvaliteten och inför varje nytt läsår ta ställning till om den kan betraktas som tillräckligt stabil att fortsätta utökas.

Mellanmål

När den sammantagna skoldagen blir lång på eftermiddagen ska ett mellanmål serveras eleverna. Tiden för mellanmålet räknas inte in i undervisningstiden.

Läxhjälp

Om skolan samtidigt ska erhålla statsbidrag för läxhjälp för samma elevgrupp så måste läxhjälpen organiseras på tid som inte är densamma som den utökade timplanen.

Läxhjälpen kan organiseras efter de åtta timmarna (efter kl 16:00 i exemplet ovan), eftersom den är frivillig.

Modersmålsundervisning

När det gäller modersmålsundervisning ska denna kan organiseras på tid som inte krockar med den utökade timplanen, eftersom elever med modersmålsundervisning har rätt till både den utökade timplanen och till modersmålsundervisningen. Förslagsvis samlas alla språk till ett och samma tillfälle om möjligt. Om modersmålsundervisningen ligger utanför den garanterade undervisningstiden är den inte en del av timplanen och kan alltså då förläggas efter den utökade undervisningstiden. Om modersmålsundervisningen ligger innanför timplanen däremot, alltså om ämnet anordnas som språkval, är undervisningen en del av timplanen och den obligatoriska verksamheten, och ska således i så fall rymmas inom de åtta klocktimmarna.³

Erfarenheten visar att Språkcentrum har större möjlighet att anpassa sina lektionstider till skolans behov, om skolan informerar Språkcentrum i god tid om önskade tidpunkter.

Uppföljning

Skolor som deltar i insatsen ska ha upparbetade former för sitt systematiska kvalitetsarbete för att kunna göra löpande pedagogiska bedömningar av insatsernas effekter på elevernas lärande. Denna dokumentation är viktig såväl av redovisningsskäl som för att kunna justera insatsernas inriktning om elevernas undervisningsbehov förändras.

Skolledare ska således inom ramen för sin uppföljning och analys av läsårets undervisning värdera effekten av utökad timplan på elevernas lärande utifrån elevernas kunskapsresultat, lärarnas uppfattningar och andra relevanta källor till information. Värderingen ska särskilt beakta om undervisningens form och innehåll utgår från elevernas behov, om förutsättningar har funnits i form av behöriga lärare och om organisering har skett utifrån en helhetssyn. Till stöd för rektors uppföljning och analys ska utbildningschefen tillsammans med rektor utröna och djupdyka i effekten av utökad timplan, för att värdera om skolenheten har förutsättningar att fortsätta med utökad timplan kommande läsår eller om andra insatser gör större nytta.

Finansiering och beräkningsgrunder

Utökad timplan finansieras av statsbidraget *Kunskapsbidraget*. Skolor ersätts utifrån hur många klasser som omfattas. Summan indexeras upp årligen i takt med lärares löneutveckling enligt beräkningsgrunderna nedan.

Utökad timplan omfattande tre extra timmar per vecka innebär 17% av en heltids lärartjänst per deltagande klass. I motsvarande omfattning finns också kringresurser som tiden tar i anspråk, det vill säga tillsyn vid raster och mellanmål, eventuella

³ Skolverkets upplysningstjänst, januari 2020, samt enligt bedömning av grundskoleförvaltningens jurist, januari 2020.

elevassistenter eller andra stödresurser i klassen. Detta beräknas uppgå till cirka 20% av en heltidstjänst (semestertjänst). För enkelhetens skull utgår vi från lärarlönen i beräkningen även av denna del, även om den i realiteten är lägre.

Medianlönen för lärare i aktuella årskurser är utgångspunkt för beräkningen, alla utbildningsområden inräknade. Förstelärarpåslaget ingår inte.

Helårsersättningen per deltagande klass i mellanstadiet innebär således enligt denna modell en utgångspunkt i en lärarkostnad motsvarande 37% av en heltidstjänst enligt följande:

$12 \text{ månader} \times 1,4 \text{ PO} \times (\text{lärarlön i kronor} \times 0,37 \text{ andel timmar}) = \text{ersättningen per klass per år.}$

Ersättningen till lågstadier som simtränar extra utgår från ett antagande om extra simträningstid om 1,5 timma per elev per vecka enligt följande:

$12 \text{ månader} \times 1,4 \text{ PO} \times (\text{lärarlön i kronor} \times 0,185 \text{ andel timmar}) = \text{ersättningen per klass per år.}$

Elever som simtränar i förskoleklass omfattas av samma beräkningsprinciper som elever i lågstadiet. Dessa elever simtränar inom ramen för ordinarie läroplan och utökar således inte sin skoldag.

Redovisning

Skolorna behöver fortsättningsvis bokföra hela summan på spec.-kod 9071, och aktivitetskod ÖUTI, precis som tidigare.

Utökad timplan för simundervisning och ledsagning för simundervisning i förskoleklass bokförs på aktivitetskoden ÖSIM.

För att underlätta för skolorna att planera sin organisation och redovisa statsbidraget kan hela den aktuella summan betalas ut till skolan, förutsatt att villkoren i projektplaneringen är uppfyllda.

Enligt Skolverket ska kategorierna personal, kompetensutveckling, lärverktyg, elevhälsa och övrigt redovisas. Redovisningen till Skolverket ombesörjs av grundskoleförvaltningen.